

Május 9-e az Operánál

Sávuoti gondolatok

Isten nem csak Ábrahámra, Mózesre vagy a prófétáinkra bízott fontos feladatokat. Sávuot, a tóraadás ünnepe arra emlékeztet, hogy a Mindenható az egész zsidóságot méltónak találta arra, hogy az isteni ige őrzője, megtartója és megvalósítója legyen.

A Tóra által vagyunk Isten megszentelt közössége. A Szináj hegyénél legnagyobb magyarázonk, Rási szavai szerint „egy szívvel, egy emberként” készültek őseink e hitbéli kiváltság elfogadására. Amikor a Kinyilatkoztatást egyszeri, de minden időkre érvényes eseménynek tartjuk, akkor kifejezzük azt az alapvető elvünket, hogy a Tóra történeti koroktól és földrajzi határoktól független, egyetemes értékű, örök törvény és zsinórmérték hitbéli és erkölcsi viselkedésünk meghatározására.

Nyilvánvaló, hogy a Kinyilatkoztatás őskora óta leírhatatlan változások mentek végbe a világban. Nem jámbor naivitás-e akkor, hogy egy emberi szemmel nézve ódon törvényrendszer mellett teszünk hitet, s valljuk a korszakoktól való függetlenségének érvényességét? A történeti változások, fejlődések tényét már a Talmud kori rabbik is felismerték. Azt a meggyőződésüket, hogy a Tóra érvényessége független az átalakulásoktól, merész költői képbe illesztett tanításban nyilvánítják ki.

Mózes a legenda szerint szerette volna megismerni rabbi Akibát, aki mintegy 14 évszázaddal később élt. Ezért felkereste tanházát. Ott azonban lesújtó élményben volt része. Nem értette Akiba tanítását. Csak akkor nyugodott meg, mikor a Mester egyik tanítványának arra a kérdésére, hogy a tanított tétel min alapul, így felelt: amit mondok, Mózes Tórájából származik. Szinájról való az is.

Ez a költői kép prózára fordítva annyit jelent, hogy Mózes nem ismerte a kort, azért volt idegen számára, ahogyan Akiba a törvényt alkalmazta.

Hogyan közelítse meg a ma embere ezt az eszményt? Ziegler Ignác, Karlovy Vary egykori főrabija Isten és az ember viszonyát két kulcsfogalommal határozza meg. Harmónia és káosz. Isten egyetlen, örök, változatlan szellemi létező. Ő a tökéletes harmónia. Az ember sokféle, változó, halandó, anyagi és szellemi létező, akiben érzelmek, célok, vágyak, ösztönök káosza forr. Az ember az isteni harmónia és az emberi káosz feszültségében él. De ez a feszültség enyhíthető, ha az ember, lehetőségével élve, a szeretet, igazság, béke megvalósításával igyekszik megközelíteni az isteni harmóniát.

A hívó ember nem hunyja be szemét az élet problémái előtt. Ellenkezőleg. Ezek mindinkább arra sarkallják, hogy egyre több energiával járja a szent utat, maga is segítse kiemelni embertársát az embertelenség, a pusztító indulatok káoszából, és segítse őt a szeretet és béke harmóniája felé.

A Talmud szép és bölcs felismerése, hogy amíg a Tórával élünk, addig az agresszív ösztönök szelídítése hatalmunkban áll, hiszen a Tóra erkölcsi választékosságra, lelki tisztaságra, a bűn elvetésére, szerénységre nevel.

Sávuot, az isteni ige földre szálltának ünnepe erősítsen meg bennünket az Ige meghallgatásában, megértésében és jótettekké váltásában.

CHÁG SÁVUOT SZÁMÉACH!

RÁV

Dr. Grósz Andor végül köszönetet mondott az Operaház és a Mazsihisz azon munkatársainak, akik részt vettek a kezdeményezés megvalósításában.

Ókovács Szilveszter, az Operaház főigazgatója rámutatott: az Opera minta kívánt lenni és társadalmi mintája is volt a minőségi, a teljesítményen alapuló összjátéknak. Ebből hasította ki a lehető legdurvábban a zsidó származásúakat az antiszemitizmus, ezzel egy ideál kapott súlyos sebet. *Sem addig, sem azóta nincs rasszizmus az Operában, amire büszkéik is lehetünk, de ez a dühünkre is rámutat, hogy 80 éve pedig mégis megtörténhetett. És mindenki érintett, mert mindannyian legfeljebb egy-két botlatókőre vagyunk egy-egy áldozattól.*

A főigazgató megjegyezte, hogy az opera mindenkire épül (jelenleg

éppen két olasz és egy kazah is játszik) – aki a legjobb, az szerepeljen. Ráadásul – tette hozzá – a felsorolt, nevesített áldozatok között alighanem egy roma is volt, bár a név önmagában elég gyakori, vagyis nem bizonyosság: **Kállai Emil**, a zenekar vezető hegedőse.

Végezetül emlékeztetett arra, hogy a Budapesti Operaház alagorában állandó kiállítás örzi mindazok emlékét, akik a háború alatt ott bujkáltak, és sokan meg is menekültek. Hasonló tartalmú kiállítás csak Drezdában és Bayreuthban látható.

Az emlékezés befejezéseként **Kállai Ernő**, a dalszínház művésze eljátszotta a legendás dachau hegedűn a *Schindler listája* szintén legendássá vált motívumát, majd a résztvevők előkészített kavicsokat helyezhettek el a botlatókőveken, és megtekinthették az említett kiállítást (ez a látogatás egyébként része az operaházi idegenvezetésnek is).

BJI

Botlatókőveket már sokfelé elhelyeztek Budapesten meg az ország sok városában, és persze Európában, de a május 9-i emlékezés egészen rendhagyó volt. Ugyanis kivételesen nem az elhurcoltak lakóhelye elé került az emlékező táblácska. A Magyar Állami Operaház kezdeményezésére a Mazsihisszel közösen tizenhét táblát rögzítettek az Ybl-épület előtt kifejezetten e célra átalakított járdaszakasz macskakövei közé. A táblákon – egy kivétellel – azok nevei szerepelnek, akik valaha a dalszínházhoz tartoztak, és áldozatai lettek a világ legerkölcsstelenebb törvényeinek – ezt **Szabó Magda** fogalmazta meg így. Nem csupán énekművész, karmester, muzsikusi neve olvasható itt, hanem olyan munkatársaké, háttér-embereké is, akiket a néző sosem lát. A tizenhetedik tábla pedig név nélkül emlékeztet mindazokra, akikről csak tudjuk, hogy ők sem éltek túl a múlt század legfeketébb napjait.

A főbejárat előtti árkádokat teljesen megtöltötték az emlékezők: a túlélők (kevesen) és a leszármazottak (sokan), mintegy 120-150-en. Bevezetesként lemezzről hangzott fel Goldmark *Sába királyánójából* a Magische Töne **László Boldizsár** előadásában, majd **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke tartott emlékező beszédet. Néhány fontos gondolatát idézem: *A most elhelyezett táblákkal emlékezünk az ötszáz-ezernél is több magyar zsidó embertársunkra is, akiknek halálát a rájuk zúduló gyűlölet okozta. Ötszázezer ember – felfoghatatlan veszteség. Ha kézen fogva sorba állhatnának, és mi megfognánk az első kezét itt Budapesten, az utolsó közülük az Adria partján állna. Vagy másként: képzeljünk el egy katasztrófát, amely kiirtaná a VI. kerületet, a szomszédos V kerületet és az összes budai kerület lakosságát – a csecsemőktől az agastyánokig.*

Grósz Andor beszédében fontos és aktuális figyelmeztetés hangzott

el: *A világ egy része úgy tűnik, elfelejtette a második világháború tanulságait. A tanulságot, hogy a gyűlölet mindig antiszemitizmussal kezdődik – de ritkán áll meg ott. A jelenlévők közül talán senki nem figyelt fel arra, hogy éppen azokban a percekben egy agresszív hatalom a győzelem napját ünnepelte...*

Vannak, akik vitatják a botlatókővek méltóságát – fűzte hozzá a Mazsihisz elnöke –, mondván, nem illő a mártírok nevét „letaposni”. Részben megértem őket. De úgy vélem: nem mondhatunk le egyetlen emlékezési formáról sem. A félmillió zsidó honfitársunk meggyilkolása olyan úrt hagyott, amelyet minden formában láthatóvá kell tennünk. Aki lehajol és elolvassa egy botlatókő feliratát – az emlékezik. (...) Mert a holokauszt nem csupán a zsidó közösség tragédiája volt, hanem az egész nemzeté, az egész emberiségé. Olyan mély sebet ütött a történelem szövetén, amely máig nem gyógyult be.

Szinetár Miklós, dr. Grósz Andor és Ókovács Szilveszter

A Mazsihisz elnöke: „A Prédikátornak igaza volt”

Több ezren vettek részt az Élet Menetén, amely a dr. Verő Tamás főrabbi által megszólaltatott sófár ősi hangjaira a Cipők emlékművétől vonult a Várkert Bazárig. Dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke beszédében egybeként azt mondta: a mostani menetnek fájóbb az aktualitása, mint az elmúlt évek során bármikor.

A megemlékezés a Cipők emlékművénel kezdődött, ahol Michel Gourary, az Élet Menete európai igazgatója hangsúlyozta: 1944. május-júliusában mindössze pár hét alatt deportáltak Magyarországról csaknem 450 ezer magyar zsidót, méghozzá a magyar állami szervek, hatóságok, a csendőrség aktív közreműködésével. Adolf Eichmann – aki a vézorkorszakban a zsidóság deportálását irányította a második világháborúban – 1961-es izraeli perében külön kiemelte a magyar hatóságok buzgósgát a zsidók összegyűjtésében és elszállításában. Gourary hozzátette: az ország vezetői – többek között Orbán Viktor kormányfő – az elmúlt évek

A menet elején holokauszt túlélőket láthattunk

Andor Mazsihisz-elnök volt, akinek a beszédét az alábbiakban közöljük.

Dr. Grósz Andor: „De az a hit megrendült”

Köszönöm, hogy ma itt vannak velünk, és közösen emlékezhetünk meg a

nak. Akik ma is túsok, akik ma is célpontjai a gyűlöletnek. És azért is, akik ma olyan helyen élnek, hogy joggal felhetnek kimondani: „Zsidó vagyok.”

Sokáig hittem – vagy hinni akartam –, hogy a mi felvonulásunk, a mi kiállításunk egyértelmű, magától értetődő. Hogy az emberiség közös emlékezete már elég erős ahhoz, hogy soha többé ne engedje a kirekesztésnek, a gyűlöletnek, a rasszizmusnak a legapróbb csíráját sem.

De ez a hit megrendült. Ma, amikor Izrael a létbiztonságáért harcol, sokan nem a védekező, hanem a támadó oldalra állnak. Ismét szembesülnünk kell azzal, hogy a világ gyakran nem a tényeket, hanem az előítéleteket hallja meg.

Mit tehetünk mi, akik itt vagyunk? Mit tehetünk mi európaiként, magyarokként, zsidóként – vagy egyszerűen csak emberként, aki hisz az igazságban?

A Prédikátor, akinek szavai bevezették e beszédet, így folytatja: „Ideje van a sírásnak és ideje a nevetésnek, ideje a gyásznak és ideje a táncnak. Ideje a háborúnak és ideje a békének.”

Mi következnek ezekből a szavakból? Az, hogy a remény, a talán alapítatlan remény ideje után ideje van a valósággal való szembenézésnek. Elmult az az idő, amikor vakon hittünk a SOHA TÖBBÉ hangzatos jelszavának. Minden jelszó annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle. Meg kell mutatnunk, hogy erősek vagyunk, hogy össze tudunk fogni, és ki tudunk állni magunkért! És ha ezt megteszük, akkor közös akarattal ki tudunk állni azokért az értékekért, amelyeket az Élet Menete hirdet.

Ma a gyász ideje van. Az emlékezés. De ne legyen ez passzív fájdalom! Emlékezzünk úgy, hogy közben felemeljük a hangunkat – az élet, az emberi méltóság, a szolidaritás és a tisztesség hangját! Mai menetelésünk, az Élet Menete nemcsak a múlt tragédiáira emlékeztet, hanem figyelmeztet is: a gyűlölet mindig kis lépésekkel kezdődik. Egy szóval. Egy viccel. Egy hallgatással. Egy tekintet elfordításával. És ezek a kis lépések vezetnek a szakadék széléhez.

Ezért vagyunk itt. Hogy újra és újra elmondjuk: nem hagyjuk. Nem engedjük, hogy az emlékezés elhalványuljon. Nem engedjük, hogy a múlt borzalma elfelejtés vagy relativizáljál.

Mi az emlékezés fegyverével harcolunk. A tudás, a tanítás, a bátorság eszközeivel. És a közösség erejével. Őszinte szívemből köszönöm, hogy ma Önök is csatlakoztak, ma Ti is csatlakoztatok ehhez a közösséghez. És köszönöm önkénteseinknek, a diákoknak, a mádrichoknak munkájukat, amellyel hozzájárultak a felelős rendezvény megszervezéséhez.

Kedves barátaim, legyen ez a mai nap nemcsak az emlékezésé, hanem az elköteleződésé is! Mert aki kiáll másokért, az végső soron önmagáért is kiáll. Együtt képesek vagyunk megállítani a gyűlöletet, a rasszizmust, a kirekesztést. Együtt erővel képesek vagyunk megállítani a gonoszt.

Am Jisráél cháj – a zsidó nép él! És amíg él, emlékezni fog – és emlékeztetni is.

„Mondjátok, hogyan lehet e kérdésekre válaszolni?”

A címben feltett kérdés Erzsébetváros polgármesterétől, Niedermüller Pétertől származik, és azon a rendezvényen hangzott el, amelyen felavatták a Hamász által bestialisan meggyilkolt Bibász család három tagjának emlékoszlopait. Ami pedig a választ illeti: nem a megemlékezés résztvevőinek, hanem az európai civilizációnak kell felelnie.

A 2023. október 7-i palesztin vérengzés során elrabolt kisbaba, a mindössze tíz hónapos Kfir arca és neve az egész világon ismertté vált a terrortámadás után, hiszen az ő példája világosan megmutatta: elrablóiából az emberség szikrája is hiányzik. Hiszen akik nemhogy teljesen ártatlan gyerekeken, nőkon, férfiakon, de egy kisbabán is bosszút akarnak állni olyasmért, ami beteges fanatizmusuk szerint bosszúért kiállt, azokkal nem érdemes ember módjára vitatkozni. Kiállni mellettük pedig lehetetlenség.

Ez a lehetetlenség mégis megtörtént: szerte a világon palesztinbarát tüntetések zajlottak, zajlanak, dacára annak, hogy az említett kisbabát azok ölték meg, akik mellett a nyugati közvélemény egy része kiáll.

Ez az égbekiáltó igazságtalanság állt a fókuszában azoknak a beszédeknek, amelyek a Bibász család tagjai, Kfir, Ariel és Siri tiszteletére állított emlékoszlopok avatásán hangzottak el az erzsébetvárosi Szenes Hanna parkban. Az emlékművek felállítását a Mazsihisz, a BZSH, a Mazs Alapítvány és a Keren Hayesod kezdeményezte.

A rendezvény mintegy 60-70 résztvevője között voltak diákok és holokauszt túlélők, politikusok és művészek is. A Mazsihiszt dr. Grósz Andor elnök, dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője és Mester Tamás, a Mazsihisz alelnöke, a BZSH elnöke képviselte. De ott volt Kenesei Marcell, a Bálint Ház igazgatója, Kirschner Péter, a Mazsike elnöke, Szűcs Balázs, Erzsébetváros alpolgármestere, Masa Anita és Masa Tamás, a Sabbathsong Klezmer Band alapítói, továbbá a Hasomer Hacair fiataljai, valamint a Mazs Alapítvány, a Keren Hayesod és a reformzsidó közösségek képviselői.

Elsőként Niedermüller Péter, a hetedik kerület polgármestere mondott beszédet, ami drámai erejű volt, tekintettel arra, hogy egy elképzelt családi idill képeiből jutott el a tragédia rettenetén át ahhoz a rémült tanácstalansáig, ami szinte mindannyiunkat jellemez október hetediké óta. Hiszen nem tudjuk, hogyan történhetett meg október hetediké: nem tudjuk, hogy megtörténik-e újra; s nem tudjuk, hogy a barbárság pusztítása után a világ közvéleményének egy része miért a barbárok, s miért nem az áldozatok oldalára állt. Niedermüller október hatodikát, azaz a Bibász család utolsó együtt töltött estéjének képeit idézte elénk, amikor a család még nem tudta: másnap bekövetkezik valami olyan rettenet, amelyen a holokauszt óta nem történt. A polgármester a következő kérdéseket sorolta:

Mi garantálja, hogy mindez nem történik meg újra? Hogyan lehetséges, hogy október hetediké után nem az Izraellel való szolidaritás, hanem a palesztinok melletti kiállás erősödött fel? Hogyan lehetséges, hogy ennyire kifordult sarkából a világ? Mi lesz ezután? Hogyan tudja az ország, a társadalom ezt a borzalmas traumát feldolgozni? Hogyan tud továbbléni? Mondjátok, hogyan lehet e kérdésekre válaszolni?

Mint a bevezetőben említettük: ezekre a kérdésekre nem a megemlékezés résztvevőinek, hanem az európai civilizációnak kell felelnie. Erre a kihívásra nemcsak Izraelnek, nemcsak a diaszpórának, a világ zsidóságának kell válaszokat keresnie, hanem annak a nyugati civilizációnak is, amely október hetedikén életveszélyes csapást szenvedett el a sötétség erőtől.

Ami a helyi cselekvési lehetőséget illeti, arról a kerület polgármestere így fogalmazott: Nem fogjuk hagyni, hogy a gyűlölet elhatárolódjon, és a gyűlölet irányítsa a világot, különösen nem ma, amikor Európában és Amerikában is erősödik a szélsőjobboldal. Niedermüller Péter beszédének nemcsak a kezdete, de a zárata is drámai volt. Elmondta, hogy az erzsébetvárosi emlékoszlopok felavatásáról levelet írt Járden Bibásznak, a családból egyedülként életben maradt, megözvegyült családapának, aki feleségén kívül a két gyermekét is gyászolja.

Meghívtam Járden ide, hogy megmutassam neki ezt az emlékművet, s hogy lássa, érezze a szeretetet, a barátságot. Ajándék lenne számomra, ha egy nap itt állhatnék vele, és átölelehetném – mondta a polgármester.

Szólt az egybegyűltekhöz dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök is, aki így fogalmazott: habár a megemlékezést Kőbe véssett emlékezet címmel hirdették meg, ez az emlékezet sokkal több pusztán Kőbe véssett szónál, hiszen a szívünkbe, lelkünkbe vésődött. Október hetedikét és annak magyarországi következményeit pedig így írta le:

Családok veszek oda, otthonok égtek porrá, kibucok váltak mészárszékké. A mi közösségünk fájdalma is leírhatatlan volt. Minden meggyilkolt civil, minden elhurcolt tús, minden elesett izraeli katona a mi testvérünk is. A hátramaradt családok gyásza a mi gyászunk, bánata a mi bánatunk is.

Ő sem ment el szó nélkül amellett, hogy október hetediké után a világ sok-sok országában az emberek nem a megtámadott Izrael mellé álltak. A holokauszt után 80 évvel, hatmillió zsidó meggyilkolása után a Mazsihisz elnöke joggal minősítette a Soha többé soá! mondatot üresen csengő fogadalomnak.

Fájdalmas látni, hogy az antiszemitizmus milyen gyorsan és alattomos formákban képes újraéledni nyolcvan évvel a holokauszt után. Nyolcvan évvel a hatmillió mártír életét követelő rettenetes bűn után, az európai zsidóság majdnem teljes kiirtása után! – hangoztatta a Szövetség elnöke.

Végül Kfir, Ariel és Siri sorsa és emlékoszlopa kapcsán dr. Grósz Andor azt mondta: Az ő történetük szimbolizálja minden ártatlan áldozat sorsát, minden megtépázott család gyászát. Ezért állítjuk ma ezeket az emlékköveket, hogy soha ne felejtünk, hogy az áldozatok élete ne vesszen el a feledés sivatagában, hogy az emlékezet kőszilárd alap legyen bennünk.

A megemlékezésen részt vett beszédet mondott Moran Birman, Izrael budapesti nagykövethelyettese, aki a Bibász családdal történeteket minden képzeletet felülmúlónak nevezte, és hozzátette: a mostani tragikus háborúban a gyermekek és édesanyjuk holttestének visszatérése volt az egyik legszomorúbb nap. Ennek az a magyarázata, hogy a család szimbólummá vált. A Bibász család az elveszett ártatlanság és a nemzetünkben még mindig visszhangzó mély fájdalom jelképe – közölte Moran Birman.

A diplomata végül kifejezte háláját azok felé, akik az emlékoszlopok állítását kezdeményezték, valamint azoknak, akik szívükön viselik Izraelnek és a terror áldozatainak a sorsát, és továbbra is a zsidó állam mellett állnak.

A jelenlévők mellett elhelyezték az emlékoszlopok tövével az emlékezés köveit, a Mazsihisz művészeti vezetőjének, Bíró Eszternek a vezetésével elénekelték a világhírűvé vált Habajta (Haza) című dalt. A szívtepő zárósortok kifejezték mindazt, amit az ember a három ártatlan áldozat, köztük egy kisbaba emlékoszlopa előtt állva érez: napkeltéig imádkozom érted, tús vagyok a félelem markában, lépéseket hallok: haza, vissza haza, mert még nem adatott meg mindaz, ami rég megígértetett.

Dr. Grósz Andor

ben elismerték a magyar állam felelősségét a tragédiában.

Ezután a Lánchídon keresztül átvonult Budára a többbezes menet, melyet többek között Maja Kados izraeli nagykövet, Bóka János európai ügyekért felelős miniszter, dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője, Mester Tamás, a Mazsihisz alelnöke, a BZSH elnöke vezettet, s jelen volt dr. Nógrádi Péter, a Mazsihisz alelnöke is.

A tömegben láthattuk Karácsony Gergely főpolgármestert és Szalay-Bobrovniczky Vince helyettes államtitkárt is.

A Várkert Bazár előtt a Besh o droM zenekar adta elő az emlékezés napjára összeállított műsorát. Habár az előadás színvonalával semmilyen probléma nem akadt, az együttes egyik tagja a produkció végén szívósorító módon így búcsúzott a közönségtől: Elnézést, ha túl hangosak voltunk, de az életet akartuk ünnepelni. Azt a maradékot.

Ezután Szabó Kimmel Tamás színművész, a Lefkovicsek gyászolnak című film egyik főszereplője lenyűgöző őszinteséggel tárta a közönség elé a zsidósággal, a saját életével és az önismeret bonyolult, titokzatos jellegével kapcsolatos gondolatait. Elmondta, hogy ő maga keresztény, s amikor a Lefkovicsek gyászolnak egyik főszerepét elvállalta, úgy gondolta, megoldja majd a feladatot a bevett színészi eszközökkel. De a felkészülés során rá kellett jönnie, hogy az Isten, a hit, a vallás és a saját édesapja kapcsán neki saját elszámolnivalója van az életével.

Amikor a szerepre készültem, és budapesti zsidó közösségekbe látogattam el, a szeretet és az összetartozás olyan mélységével találkoztam, mint soha azelőtt az életemben. Ennek köszönhetem, hogy az édesapámmal is sikerült rendeznem a kapcsolatomat – hangzott az őszinte vallomás.

A rendezvényen fellépett a Sirim Kórus Rév Kata vezényletével, míg a megemlékezés főszónoka dr. Grósz

holokauszt hatmillió mártírjáról, köztük a több mint félmillió magyarországi áldozatról, felmenőinkről, rokonainkról, hittestvéreinkről. Köszönöm, hogy együtt állunk ki a történelmi emlékezet fenntartásáért, együtt foglalunk állást az antiszemitizmus, a rasszizmus, a kirekesztés minden megnyilvánulása ellen.

A héber Bibliában, a Prédikátor könyvében olvashatjuk: „Ami volt, ugyanaz lesz; ami történt, újra meg fog történni – nincs semmi új a nap alatt.”

Talán joggal kérdezhetik, miért éppen ezekkel a súlyos, szinte végzetes hangulatú szavakkal kezdem a mai beszédemet. Hiszen ma, az Élet Menetén, az emberi történelem legborzasztóbb korszakára, elvesztett szereteteinkre, el nem mesélt történetekre emlékezzünk – azokra, akiket soha nem ismerhettünk meg, de akik emléke örökre velünk marad.

Mi köze van ehhez a fájdalmas emlékezéshez a Prédikátor szavaiban rejlő, időtlen rezignáltságnak?

Azért idéztem ezt, mert sokáig hittem – és talán hinni is akartam –, hogy ami a zsidósággal a 20. század közepén történt, az egyszeri és megismételhetetlen borzalom volt. Hittem a „Soha többé!” ígéretében. Biztam abban, hogy az emberi természet képes tanulni, a társadalmak képesek immunissá válni a gyűlöletre. Hogy a sötét eszmék el fognak tűnni, ha közösen elutasítjuk őket.

De 2023. október 7-e megrendítette ezt a hitet. Az a nap, és mindaz, ami azóta történt – az antiszemitizmus új hulláma, a gyűlöletre való új nyelv megtalálása, amely már nem nyílt, de annál alattomosabb – arra emlékeztetett: a Prédikátornak igaza volt. Ami volt, újra történhet. Az emberi természet nem változik meg magától. És a társadalmak – ha nem vagyunk éberek – nem védőbástyái, hanem terjesztői lehetnek a gyűlöletnek.

Az Élet Menetén 2025-ben talán fájóbb az aktualitása, mint bármikor az elmúlt évek során. Nemcsak a múlt áldozatait menetelünk most, hanem azokért is, akik ma is veszélyben van-

E m l é k o l d a l

Áll a Bál az MTK-nál

Az MTK Baráti Kör Egyesület tájékoztatja a kedves szurkolókat, hogy a 120 éves kék-fehér klub tiszteletére hagyományos jótékonyági bálját

2008. február 9-én, este 18.00-tól
a Grand Hotel Hungária nagytermében rendezi meg.

A bál díszvendégei: a hatvan éve MTK-s Sándor Csikar és a tizenegy évvel ezelőtt bajnok és kupagyőztes tizenegy tagjai, Garami József mesteredző vezetésével. Fellép többek között Ungár Anikó és Galla Miklós. További információt kaphatnak Póth Andreától a 06-30-339-2336-os, Kövesdi Pétertől a 06-20-999-8431-es és Molát Ferencről a 06-1-239-4920-as telefonszámon.

Megállapodás a túlélők támogatásának kifizetéséről

Megállapodás született a holokauszt túlélőinek juttatandó támogatás kifizetéséről, amely így január első felében megkezdődhet – közölte a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

Gál András Levente kormánybiztos és dr. Biró Marcell közigazgatási államtitkár aláírta Szabó Györggyel, dr. Kardi Judittal és Zoltai Gusztávval, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsók) képviselőivel, valamint Feldmájer Péterrel, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) elnökével a holokauszt túlélőinek juttatandó támogatás kifizetéséről szóló új megállapodást – olvasható a minisztérium közleményében.

A támogatási szerződést a felek közös megegyezéssel módosították annak érdekében, hogy a Mazsók elszámolási kötelezettsége egyszerűsödjön, így a holokauszt Magyarországon élő túlélőinek juttatandó támogatás átutalása január első felében megkezdődhet a Mazsók bankszámlájára.

A szerződés módosítására alapvetően azért volt szükség, mert a Kormány és a Mazsók közt 2007-ben megkötött támogatási szerződés szerinti elszámolást a Mazsóknek a mai napig nem sikerült maradéktalanul teljesíteni. A Mazsók által igénybe vett külföldi közreműködő szervezet, a Claims Conference ugyanis több ponton nem tudott megfelelni a szerződés elszámolással kapcsolatos előírásainak, mellyel összefüggésben a felek a szükséges adminisztratív egyszerűsítéseket végrehajtották a jövőbeni gördülékeny együttműködés reményében.

Mazsihisz

(2012)

Én is Miriam vagyok

Miriam Monsenago egyike azoknak a gyerekeknek, akiket egy toulouse-i zsidó iskolában mészároltak le a nem is olyan régmúltban a nyugati érzékletlenség áldozatai, a civilizációs párbeszéd hiányolói, a Nyugat alávetettjei, az illetlen karikatúrák elszennvedői. Róla valahogy kevesebb profil- és borítókép született, hiszen ő nem lehetett a Szent Szólasszabadság, a Nyugati Civilizáció védelmezője hétéves kislánként.

Ha már itt tartunk, talán a média érzékenysége is roppant mód szelektív. De legalább nem született róla publicisztika, hogy elkerülhette volna a támadást, ha nem születik zsidónak...

Tutiblog

(2015)

Búcsú a Malévtől

1.

Itt a vége. Már csak az emlékek. 1989. Szovjet zsidók ezrei érkeznek Budapestre. A Szochnut egy éjszakára valahol Csepel környékén helyezi el őket. Az új Hazába tartókat. Másnap Ferihegy. 100-150 főből álló csoport tagjai ócska bőröndjeiken ülve, reménytelenséget sugárzó arkifejzéssel, szomorú tekintetekkel fogadják a pesti zsidó fiatalokat, akik csokoládét, gyümölcsöt osztogatnak a gyerekeknek. Többségük először áll ilyesféle ajándékokat. Nincs „becsekkolás”, de vannak géppisztolyos rendőrök, akik a teraszról figyelik mindenki mozdulatát. Beszállás. A Malév TU-154-es gépe több száz méterre a főépülettől várja Izrael jövődö polgárait. Indulás a jövőbe. Naponta többször.

2.

Turistaút. Díszlet ugyanaz. Fegyveres őrkök, „kikérdezéses” biztonsági vizsgálatok, beszállás, a Malév gépe ugyanolyan távolságban, busszal oda, ahol a gép mellett páncélkocsi őrzi a biztonságot. 3 óra repülés után a Malév-gép kerek kis ablakán pillantjuk meg Tel-Aviv éjszakai fényeit. Különös látvány! A koromsötét tengerből egyszer csak milliárdnyi fénypont. Leszállás. Taps a kapitánynak, pilótának, az egész személyzetnek. Sálom, sálom! Bórichim hábáim, Isten hozott, áldás az érkezőnek! – világít a Ben Gurion név mellett e másik felirat neonja. Megérkeztünk. Egy pillantás hátra. A Malév gépe várja a beszállókat... Vége.

(2012)

Hacsek és Sajó és statisztika

Hacsek: Gut sábeszek, Sajó!

Sajó: Miért többes számban kívánja?

Hacsek: Mert remélem, hogy hetekig nem találkozunk!

Sajó: Apropos sábesz! Maga most melyik zsinagógába jár?

Hacsek: A Nagyfuvarosba!

Sajó: Nem restelli ezt így szemrebbenés nélkül a szemembe mondani?

Hacsek: ???

Sajó: Nem látta a honlapon a táblázatot? Még csak nem is dobogós! Két budai és a Dózsa az élen! A szerkesztő azonban tudhat valamit, mert a többit már levette a honlapról...

Hacsek: Reggel-este imádkozunk, tanulunk, nem érünk rá lájkolni!

Sajó: Hogyhogy nem érnek rá? Mi a múltkor a Sömajszt lájkoltuk!

Hacsek: Maga tudatlan! Azt lájlni szokták!

Sajó: Lehet. De miért csodálkozik? Ha a temetőt az Élet házának, a harcos rabbi zsinagógáját a Béke házának hívják, csak én nem téveszthetek???

Zév

(2012)

Az e-könyv népe

A ránk aggatott eredeti jelző úgy látszik, fejlődőképes. A metrón, buszon ma már nem látni könyvolvasó embert, viszont e-bookját böngészőt igen. De mit jelent a cím? A tájékoztatlanok részére csupán annyit, hogy volt szerencsém részt venni egy hétköznapi „kihelyezett” istentiszteleten, amelyen a mincha felkonferálása után odabotorkáltam az imakönyvekhez, miközben mindenki más (!) a zsebéből előhúzott valamilyen kütyűt, és hangosan bementa: Ásré jajsvé vészecho... Csak nálam volt hagyományos imakönyv.

Ami a hétfő-csütörtöki tóraolvasást illeti, ha nem is halachikus, de határtalan a perspektíva. A tóraszekrényből (több lesz a hely) előveszik a közösség kütyűjét, körbeviszik, a hívek – márkafüggően – távolról vagy közlőrl küldenek puszt felé – és lejnolnak belőle. A végén felemelik (súlyánál fogva még azok is megtehetik, akik a tekercset nem bírnák) – majd visszaviszik a „helyére”.

Persze halachikusan felmerülhetnek problémák. A kérdés: elég-e, ha a szöveg elhangzik, vagy a tekercsből kell felolvasni? A pergamen és a hozzá tartozó festék a kötelező, vagy az elektronikusan „elhangzó” szöveg is kóser? Nem hasonló-e a helyzet a szüenir-mezuza belsejébe tett fotókópia és az eredeti kis szöveg tekintetében?

Utóirat. Elnézést az olvasótól, mivel utólag derült ki, hogy egy pümirra szánt cikkeszke technikai hiba miatt ebbe a számba került.

(2015)

Netanjahu: a francia zsidóknak Izrael a hazájuk

A francia zsidó közösség megemlékezett a párizsi vérengzés zsidó áldozatairól, miközben sokan foglalkoztak azzal a kérdéssel is, hogy milyen jövő vár rájuk Franciaországban.

Roger Cukierman, a közösség vezetője arra kérte a francia zsidókat, hogy maradjanak az országban, és ne csatlakozzanak az Izraelbe irányuló kíváncsi hullámhoz. „Nagyon fontos, hogy maradjon zsidó közösség Franciaországban” – hangsúlyozta. „Szabadon fogjuk élni zsidó életünket, bármit is akarnak ránk kényszeríteni az ellenségeink” – jelentette ki az AP amerikai hírügynökségnek adott interjúbán.

A közösség virrasztást tart a vérengzés négy zsidó áldozatának emlékére: egy iszlamista terrorista berontott egy kelet-párizsi kóser ételmeiszterboltba, ahol a bennlévők közül több embert megölt, másokat túsul ejtett. Végül a kommandósok lőtték le. Franciaországban él a legnagyobb nyugat-európai zsidó és muzulmán közösség.

Benjámin Netanjahu izraeli miniszterelnök egy televíziós beszédében azt hangoztatta, hogy a franciaországi zsidók hazája Izrael. „Azt mondom Franciaország minden zsidójának, Nyugat-Európa összes zsidójának, hogy Izrael nem egyszerűen az a hely, ahová imádkozni járnak, Izrael Állam a hazájuk” – jelentette ki.

Izrael 1948-as megalapítása óta a tavalyi évben vált először Franciaország az alija fő kiindulópontjává 6600 emberrel, szemben az előző évi 3400-zal. A francia zsidó közösség létszámát 5-600 ezerre becsülik. Ez a harmadik legnagyobb a világon az Egyesült Államok és Izrael után. Az Izraelbe költözők legfontosabb indítéka vallási jellegű, de egyre többen vannak, akik a bizonytalanság miatt távoznak.

(2015)

MTI

Mincha mozi árív Azesz Pónem Zuglóban

Gerő Péter elnök (és filmrendező) nyitotta meg az új filmklub délutánját a Thököly úti zsinagóga Földvári Termében. Első alkalommal A két féldő a pokolban (1961) című alkotást mutatták be, a nemrégiben elhunyt Garas Dezsőre emlékezve. A vetítést követően az elnök moderálta beszélgetés során hozzászólások, értékelések hangzottak el.

– Honnan a klub rendhagyó elnevezése? – kérdeztük Kardos Péter főrabbitól.

– Ez esetben az azesz pónem (szemtelen, pimasz) elnevezést kicsit humorosan kell értelmezni. A zsidó túlélési technikára utal, amikor a munkaszolgálatosok között a keret parancsnoka szabót, lakatost, borbélyt stb. keresett, és a megmenekülés érdekében olyanok is jelentkeztek, akik egyáltalán nem értettek e szakmákhoz. „Csupán” életben akartak maradni.

– Mikor lesz a következő alkalom, és mit láthatunk?

– Havonta egyszeri összejövetelt tervezünk. Érdeklődni a bzsh.zuglo@gmail.com e-mail-címen vagy a 251-3970 telefonszámon lehet. A program: mincha, mozi, árív!

S. A.

(2012)

Itt a peszách, itt a vérvád

A Mazsihisz tiltakozik a parlamenti zsidózás ellen

A Mazsihisz vezetői, Feldmájer Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató a magyarországi zsidóság nevében levélben tiltakoztak Lezsák Sándornál, a Magyar Országgyűlés elnökének feladatát ellátó alelnökénél Baráth Zsolt jobbkios képviselőnek tegnap a Parlamentben elhangzott, rituális vérvádat tartalmazó beszéde miatt.

A Parlament tegnapi ülésén Baráth Zsolt, a Jobbik képviselője nyíltan antiszemita felszólalást engedett meg magának. A Jobbik nevű formáció képviselői már több ízben hangoztattak a Házban olyan nézeteket, amelyek a két világháború közötti, a holokausztot megelőző, illetőleg a holokauszt során használt szavakat, fasiszta gondolatokat idézték.

A tegnapi felszólalás Magyarországi Parlamentjét egyenesen a sötét középkorba taszította vissza, mivel a rituális vérvád ilyen szemérmetlen nyíltsággal történő hangoztatása példátlan a modern magyar parlament történetében.

A majd egy évvel ezelőtt elfogadott Alaptörvény nemzeti hitvallása is rögzíti: „Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait.”

A tegnapi, vérvádat megismétlő felszólalás nemcsak a magyar zsidóságot sérti, hanem a Parlamentet és egész Magyarországot is. Nyíltan szembeszegül az Alaptörvény azon rendelkezésével, hogy „Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság”.

Már több alkalommal felhívtuk a figyelmet arra, hogy a Magyar Parlamentnek nem lenne szabad eltűnnie, hogy egyes képviselői a mentelmi joguk mögé bújva nyíltan rasszista, antiszemita felszólalásokat tegyenek, és ez ellen a Ház vezetése ne tegyen semmit.

Ismételten felszólítjuk Magyarországi Országgyűlésének azon képviselőit, akik hisznek az Alaptörvényben lefektetett elvekben, és külön a Tisztelt Ház vezetését, a Magyar Kormányt, hogy haladéktalanul tegye meg azokat a törvényhozási és egyéb lépéseket, amelyek alkalmasak arra, hogy az ilyen és ehhez hasonló felszólalásokat a jövőben megakadályozzák, megtorolják, és kellő szankciókkal sújthassák a szólasszabadság jogával visszaélőket.

A kormánypártokat és vezetőiket közvetlen felelősség terheli azért, hogy megtűrik az egyre durvább és nyíltan zsidóellenes megnyilvánulásokat és azt, hogy az ilyen felszólalások érdemi következmények nélkül maradjanak. A magyarországi zsidóellenes érzelmeket felkorbácsolók az Államot és a társadalmat vezetőik passzív magatartása miatt egyre nagyobb veszélyt jelentenek: Magyarország egyre közelebb kerül a faji gyűlölet szakadékházhoz.

A kormánytöbbséget alkotó pártok kezében kellő hatalom összpontosul ahhoz, hogy gátat vessenek a faji alapú gyűlölet mindent elsőprő dühének.

Kérjük, hogy az i. t. Alelnök úr mielőbb intézkedjék a Parlament illetékes bizottságainak összehívása iránt, hogy a szükséges intézkedéseket megtegyék.

Ne engedjék meg, hogy a modern Magyarországot a középkori állapotokba vessék vissza, ne engedjék, hogy Magyarország gúny és megvetés tárgya legyen az egész világon, ne engedjék, hogy a magyar nép többségét, a Magyar Parlamentet a fasiszta csöcselék szavai alapján ítéljék meg.

Az ügyben mielőbbi intézkedését és választát várva:

Feldmájer Péter

Zoltai Gusztáv

(2012)

Sacks főrabbi találkozója a pápával

XVI. Benedek fogadta Jonathan Sacksot, a Brit Nemzetközösség Egyesült Zsidó Kongregációinak főabbiját, aki előadást tartott a Pápai Gergely Egyetemen „Európa elvesztette lelkét?” címmel.

A Vatikáni Rádiónak nyilatkozva a főrabbi felidézte az apostoli látogatást az Egyesült Királyságban, amikor a nem keresztény felekezetek képviselőinek találkozásán köszöntötte a Szentatját.

Jonathan Sacks sokat írt a spirituális értékek elvesztése és a jelenlegi gazdasági válság közötti kapcsolatról. Álláspontja szerint a hitnek a modern világban nincs ugyan hatalma, de nagy befolyása van. Ma a politika a hatalomra összpontosít. A politikusok és a vallási vezetők teljesen eltérő univerzumokban élnek. Számos politikus erős vallási hittel rendelkezik, de nehéz pontosan tudni, hogyan teremtsen kapcsolatot a két aspektus között. Azért jött el a pápához, mert azt gondolja, fontos lenne, hogy a zsidó és a keresztény véleményt meghallgassák az emberek. Nem kellene alulértékelni befolyásukat.

(Forrás: Radio Vaticana)

(2012)

Csökkenet tavaly az antiszemitizmus a világban

Palesztinpartí és Izrael-ellenes demonstráció a Melbourne-i Egyetemen 2024 májusában

Visszaesett a világban az antiszemitizmus 2024-ben a 2023. október 7-i terrortámadás és a gázai háború kezdete utáni hónapokban mért csúcsról, de továbbra is magasabb a korábnál, és határozottabb hatósági fellépésre van szükség ellene – közölte a Tel-avivi Egyetem kortárs zsidósággal foglalkozó központja. Az egyetem az izraeli jom hásoá, vagyis holokausztnap előestéjén tette közzé éves jelentését a zsidók ellen világszerte megfigyelhető gyűlölet tavalyi mértékéről.

Az Urija Savit professzor által jegyzett tanulmány leszögezi, hogy noha a zsidóellenes gyűlölet közvetlenül a Hamász támadása után tetőzött, „amikor a zsidó állam gyengébbnek tűnt, mint valaha, és egzisztenciális fenyegetés alatt állt”, de továbbra is mélyen jelen van a különböző kontinenseken, másfél évvel a háború kezdete után.

A jelentés szerint az antiszemitizmus világszerte megfigyelhető hulláma nem fokozódott folyamatosan a gázai háború és a humanitárius

katasztrófa következményeként, a csúcs 2023 októbere és decembere között volt, és közel egy évvel később, 2024-ben „szinte mindenhol éles visszaesést tapasztaltunk az incidensek számában”.

Az országok összehasonlításánál feltűnt, hogy Ausztráliában 2024-ben 1713 antiszemita incidenst regisztráltak, szemben a 2023-as 1200-zal, amely majdnem háromszorosa volt a 2022-es számnak. Ez különösen meglepő egy olyan országban, amelyet korábban a kisebbségek iránti tolerancia és tisztelet jellemezett – áll a jelentésben.

Az Egyesült Államokban is mérsékelt emelkedést mértek tavaly, s Kanadában is rekordszámú, 6219 esetet jegyeztek fel 2024-ben, ami emelkedést jelent a 2023-as 5791 incidenshez képest.

Európában az éves összefoglalók alapján Olaszországban drámai növekedés volt, 2024-ben 877 antiszemita incidenst jegyeztek fel, szemben a 2023-as 454 esettel. Éves viszonylatban ugyan növekedés látszik, de hónapokra bontva kiderült, hogy rendkívüli volt az emelkedés 2023 utolsó hónapjaiban, a Hamász támadása után, s tavaly ahhoz az időszakhoz képest fokozatos csökkenést figyeltek meg.

Franciaországban az 1570 eset kevesebb volt a 2023-as 1676-hoz képest, de még mindig messze meghaladja a 2022-es 436-ot. Ugyanakkor a fizikai támadások száma Franciaországban 85-ről 106-ra nőtt.

Az Egyesült Királyságban és Németországban éves csökkenést mértek, Svájcban és Spanyolországban, Argentínában és Brazíliában viszont növekedést.

A kutatás leszögezi, hogy az efféle bűncselekmények miatti panaszoknak csak elenyésző hányada, sokfelé kevesebb mint tíz százaléka vezetett letartóztatáshoz. A jelentés szerzője szerint határozott rendőri fellépésre, vádemelésekre lenne szükség, és olyan társadalmi hozzáállásra, amely világossá teszi, hogy a gyűlöletbeszéd elfogadhatatlan.

„Az antiszemitizmus nem csak múltbéli probléma, és nem marginális jelenség. Ez társadalmaink tükré. És 2024-ben ez a tükrökép még mindig erősen aggasztó volt” – mondta Savit. (MTI)

Egri csillag

A Mazsihisz tiltakozik az egri képviselő antiszemita megnyilvánulása miatt

A Mazsihisz megdöbbenéssel értesült arról, és határozottan tiltakozik amiatt, hogy egy egri önkormányzati képviselő nyilvánosan megosztott egy fajelméleti alapú, nyíltan náci és antiszemita tartalmú bejegyzést, amelyben egy közéleti szereplőt vélt zsidó származása alapján próbált megalázni.

A megosztott posztban Dobrev Klárát származása alapján gyalázzák, a zsidó közösséget pedig kollektív bűnösséggel vádolják. Ez a megnyilvánulás nemcsak a jó ízlést és a politikai kultúrát sérti, hanem veszélyes módon idézi fel a 20. század legsötétebb korszakait, és súlyosan szembe megy a demokratikus értékekkel, valamint a társadalmi békével.

A Mazsihisz elítéli minden gyűlöletkeltést – különösen akkor, ha azt választott tisztviselő követi el. Az ilyen megnyilvánulások nemcsak a zsidó közösséget sértik, hanem a magyar társadalom egészét. A Biblia világos útmutatást ad számunkra: „Ne gyűlölj szívedben senkit néped közül; intést adj felebarátodnak, hogy ne végy részt bűnében.” (3Mózes 19:17)

Elvárjuk, hogy az érintett politikus – a közösségi médiában közzétett felületes bocsánatkérésén túl – vállalja a felelősséget, és hogy a Fidesz országos és helyi vezetése haladéktalanul határolódjon el a kijelentéseitől, valamint vizsgálja meg azok személyi következményeit.

Az antiszemitizmus és a rasszizmus kapcsán a Mazsihisz a miniszterelnök által is meghirdetett zero toleranciát várja el minden magyar állampolgártól. Közös alapelvünk, hogy egy demokratikus országban nincs helye semmilyen faji vagy származási alapú kirekesztésnek.

Aki zsidó származásra vagy vérvonalra hivatkozva próbál másokat lejáratni, nemcsak a zsidó közösséget sérti meg, hanem az egész társadalmat mérgezi. Különösen fájdalmas, hogy mindez Magyarországon, a holokauszt súlyos történelmi örökségének ismeretében történhet meg.

Felszólítjuk az illetékes hatóságokat, hogy vizsgálják ki az esetet, és tegyék meg a szükséges jogi lépéseket a gyűlöletbeszéd szankcionálására.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége elkötelezett a békés együttélés, a történelmi emlékezet és az emberi méltóság védelme mellett. Ebben a kiállásban nem fogunk hallgatni.

„Dobrev Klára, a népgyilkos Apró-Klein Antal unokája és John-Paul pápa ellenes merénylet szervezőjének, a bolgár állambiztonsági tisztnek a leánya, a Judeo-bolsevik, genetikailag predisponált magyarelleness, rasszista tömeggyilkos akar Magyarországon miniszterelnökké lenni. Nem kérünk belőle! Számára egy választás van csupán: tűnjön el Magyarországról!” (Dr. Rák Sándorné egri fideszes képviselő)

Hangfelvétel: lebüdöszték Székhelyit Egerben

Egy hangfelvétel szerint a helyi kulturális bizottsági ülésen elhangzott, hogy Székhelyi József azért sem léphetett fel tavaly a városban, mert a színművész „egy SZDSZ-es büdös zsidó”.

EZ EGY ILYEN ORSZÁG. ITT NINCS KÜLÖN MUNKÁS-ŐR, KÜLÖN NYILAS, KÜLÖN CSERKÉSZ... ATTÓL FÜGG, MELYIK RUHÁJA TISZTA. (HOFI)

Bocsi

Később az ominózus megosztó bocsánatot kért az érintettek-től, míg az önkormányzat „megtorlásul” visszahívta őt a kulturális bizottság éléről. Majd közölték vele, hogy a mandátuma megtartásáról ő dönthet...

*

Korszerű átok:
LEGYÉL TE ZSIDÓ EGERBEN
MEG KESZTHELYEN!
Tudniillik a bejegyzést egy
keszthelyi párttársa is
megosztotta.

ERDŐS RENÉE

Egy ortodox zsidó lány útja a magyar irodalom élvonalába

Erdős Renée (Ehrenthal Regina, 1879–1956) a 20. század eleji magyar irodalom egyik meghatározó, mégis keveset emlegetett alakja. Első nőként tudott megélni Magyarországon az írásaiból, és műveiben bátran feszegette a női szerepvállalás, az identitás és a vallási hovatartozás kérdéseit.

Szegény, ortodox zsidó család hetedik gyermekeként született a csallóközi Érseklélen. Gyermekkorában egy bencés tanár fedezte fel tehetségét, aki franciára, németre és irodalomra oktatta, valamint megismertette vele az Újszövetséget is. Ez a vallási kettősség egész életében meghatározó maradt számára. Később, a fasizmus előretörése idején, felnőttként katolikus hitre tért.

Pedagógiai pályára készült, és huzamosabb ideig a budapesti hitközség Síp utcai iskolájában tanított, majd színésznőnek tanult, ám tanulmányait később megszakította. **Eötvös Károly** is felfigyelt tehetségére. Szenvedélyes lírájával csakhamar a figyelem középpontjába került. Verseiben és regényeiben nyíltan ábrázolta a női vágyakat és a szexualitást, ami korának társadalmában botrányt keltett. Műveiben őszintén beszél a 20. század társadalmi kérdéseiről, a női testiség és az önálló női identitás kérdéseit boncolgatva. Ezek a témák akkoriban tabunak számítottak, írásait a fiatal lányok titokban olvasták. Munkája **Ady Endrére** is hatással volt, aki *zenidális poétalánnyként* jellemezte őt.

Álneveken is alkotott: Réz Bálint, Myriam, René du Bois. Később a prózai művek felé fordult, a 20. század első felében sorra megjelenő regényei szinte kivétel nélkül a bestsellerlisták élére kerültek.

Miután megszakította több évig tartó, viharos kapcsolatát a családós **Bródy Sándor** íróval, egy olaszországi kolostorba vonult vissza, majd Az Újság bécsi, később római és firenzei tudósítója lett. Két házassága is volt, először **Fülep Lajos** művészettörténészhez, majd **Erdős Artúr**hoz ment hozzá. Előbbitől két gyermeke is született.

Bár katolikus hitre tért, a zsidóüldözés őt is elérte. 1938-tól nem publikálhatott, 1944-ben bujkálnia kellett, rákoshegyi villáját elfoglalták, és férje is elhagyta. Egykori lakóháza, az Erdős Renée Ház ma kiállítóterem, mely helytörténeti gyűjteménynek ad otthont.

Utolsó éveit magányosan, szerény körülmények között töltötte. 1956. július 9-én hunyt el.

(Felhasznált források: *magyarnarancs*, *Szombat*, *kortaronline*)

Zucker-Kertész Lilla

Koszorúzás a felszabadítók emlékművénél a Szabadság téren

A náci Németország felett aratott győzelem napja alkalmából hagyományosan koszorúzást rendeztek a Szabadság téri szovjet hősi emlékműnél. Szövetségünket **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke és **Mester Tamás**, a Mazsihisz alelnöke, a BZSH elnöke képviselte.

Május 9-én ünnepeljük a szovjet nép nagy hazafias háborúban aratott győzelmének 80. évfordulóját. Ez Oroszország és azon országok történetének legfontosabb dátuma, amelyek egységesen harcoltak a náciizmus ellen – írja **Jevgenyij Sztanyiszlavov**, az orosz föderáció budapesti nagykövete a Facebook-oldalán.

Az ünnepi írásban többek között az olvasható: *Hálásak vagyunk azoknak, akik életüket adták ezért a nagy győzelemért, hálásak vagyunk a Vörös Hadsereg katonáinak és tisztjeinek, akik hozzájárultak az agresszor elpusztításához. Hálával emlékezzünk azokra is, akik a hátszágban dolgoztak a győzelemért, amely minden*

Dr. Grósz Andor és Mester Tamás

túlzás nélkül a soknemzetiségű szovjet nép halhatatlan teljesítménye.

Az emlékműnél koszorút helyeztek el dr. Grósz Andor és Mester Tamás,

Fotó: Ritter Doron

valamint a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetségének (MEASZ) képviselői, köztük **Sommer Katalin** holokauszt túlélő is.

Fiumei úti sírkertben emlékeztek meg a nácik felett aratott győzelemről

1945. május 9-én 0 óra 16 perckor aláírták a harmadik birodalom haderejének feltétel nélküli kapitulációját rögzítő okmányt. Május 9. a Szovjetunióban, majd 1991 után a volt szovjet tagköztársaságok zömében a győzelem napjaként lett elkönyvelve.

A győzelem napján hozták nyilvánosságra a népösszeírást, amely szerint Budapest lakosságszáma egymillió alá esett, az épületeknek pedig 75 százaléka megsérült. A csökkenésre az ostromon túl a *kényszerű és önkéntes eltávozás, a katonai szolgálat és a hadifogság* volt a magyarázat. Végeredményben a pesti oldalon a férfiak száma 160 ezerrel, a nők 90 ezerrel csökkent.

Mester Tamás és Jevgenyij Sztanyiszlavov, az orosz föderáció budapesti nagykövete

Természetesen a civilek tömegeinek málenkij robotra hurcolása – ami 1945 nyaráig folytatódott – nem szerepel az írásban.

Május 9. Vége a háborúnak. Aki ezt a pillanatot megérte és még ép ésszel fel tudta fogni, hogy mi történt, az tud igazán örülni az életének. Nem számít, hogy rab, fogoly, vagy éppen szabad ember vagy katoná. De ez a szó, hogy béke: ez mindentől fontosabb volt még azok számára is, akik a gyermekeiket vagy legkedvesebb szeretteiket veszítették el a háború miatt. Minden ember csak arra gondolt, hogy túlélte és vége minden félelemnek, és az a fontos, hogy életben maradt. Most már nem kell félni a háború borzalmaitól – áll egy korabeli beszámolóban.

A Fiumei úti sírkert szovjet parcellájánál rendezett központi megemlékezésen több ország nagykövetei, vezetői és a Magyarországon nyolcvan évvel ezelőtt harcoló orosz katonák leszármazottai vettek részt.

A szovjet hősi emlékműnél **Mester Tamás**, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke hajtott fejet a hős katonák emléke előtt és helyezett el koszorút.

Náci karlendítéssel „tisztelgett” az imádkozó rabbinak egy férfit a XI. kerületben

Antiszemita incidensnek volt elszenvedője Stell Izsák rabbi, aki az EMIH újbudai zsinagógájánál parkoló autója előtt imádkozott, amikor egy arra járó férfi náci karlendítéssel „tisztelgett” mellette – írja a Tett és Védelem Alapítvány (TEV) honlapja alapján a *Kibic*.

Miközben elhaladt az imádkozó rabbi mellett, a következőket közölte vele: „Achtung! Zsidó! Auschwitz, Hitler!”

A rabbi a férfi után szaladt, és fotót készített az elkövetőről. Az esetet egy térfelügyelő kamera is rögzítette. Az ügyben feljelentés következik, közölte a TEV.

Fotó: TEV

Ronald S. Lauder: Gratulálunk XIV. Leó pápának a megválasztásához

A Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress – WJC) elnöke, Ronald S. Lauder közleményben gratulált a katolikus egyház új fejének, a XIV. Leó pápa néven trónra lépő Robert Francis Prevostnak. A nyilatkozatot az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük.

„A Zsidó Világkongresszus gratulál XIV. Leó pápának a Katolikus Egyház fejévé történt megválasztásához.

A WJC és a Szentszék évtizedekre visszanyúló kapcsolata a vallások közötti párbeszéd iránti mély és folyamatos elkötelezettségen alapul. Ez a partnerség olyan közös témákra összpontosít, mint a zsidó és a katolikus közösségek jóléte, az antiszemitizmus és a gyűlölet elleni harc, valamint a vallási szabadság védelme világszerte.

A WJC várakozással tekint a párbeszéd további folytatása elé XIV. Leó pápa uralkodása alatt. Napjaink globális válságában e kapcsolat fontossága egyre nő.”

(Forrás: WJC.org)

Wallenberg-jutalmazottak Vácon

A váci hitközség múlt év végén meghirdetett Raoul Wallenberg utódai című tanulmányi versenyét lezáró ünnepélyes díjkiosztónak az Eötvös utcai zsinagóga adott helyet, ahol ebből az alkalomból a megmérettetés részeként készített tablókát is kiállították a szervezők a falak mentén.

Turai János, a hitközség Wallenberg-díjas elnöke bevezetőjében emlékeztetett, hogy hosszú éveken át tevékeny részt vállaltak házigazdaként (is) az életmentő svéd diplomata nevét viselő egyesület országos tanulmányi versenyének megvalósításában, de ez a történet a múlt évi helyi fordulónál befejeződött. *Mivel nekünk nagyon fontos a megemlékezés Raoul Wallbergnek a holokauszt idején tanúsított embermentő hősiességéről, ezért meghirdettük a saját versenyünket. A téma értelemeszerűen a névadó diplomata élete, munkássága volt, különös tekintettel persze humánus szellemiségének hatására Vácott és környékén, hiszen itt is voltak követői a vészorkoszak idején. És ez a bátor kiállítás ma is hat, sok fiatal érdeklődését felkelti, kiváltva részükről a megbecsülést. Minket magunkat is örömtelen meglepett például a vetélkedő lelkes fogadtatása, hiszen több mint övenen vettek részt a felkészülésben, a tudástesztelésben, tablókészítésben.*

Rétvári Bence országgyűlési képviselő, a tanulmányi verseny fővédnöke kiemelte: *Nekem mindig megdöbbentő, amikor Turai János rendre emlékeztet, hogy ha kellő tisztelettel, meg-megállva egy pillanatra, normál beszédtempóban folyamatosan felolvassunk a Vácra és környékéről elhurcolt holokausztáldozatok neveit, az szinte egy napba telne. Erre gondolva mindig szembesül az ember azzal, hogy milyen sötét világ volt az az időszak. Fontos ezt észben tartani, fontos nem felejtetni, ugyanakkor nagyon fontos megemlékezni az embermentőkről, egyúttal példaként állítva hősiességüket. Ami a mai fiataloknak és a következő felnövekvő generációknak mindebből tanulság lehet, az az, hogy az emberi gonoszság ezzel nem múlt el a történelemben, mert újra és újra vannak időszakok, amikor felerősödik, amikor az aljas ösztönök eluralkodnak, különösen így van ez például háborús körülmények között. Okulni kell a történelemből, és amikor azt látjuk, hogy ismét ember embernek farkasává kezd válni, akkor ez ellen fel kell lépni, ennek gátat kell szabni, és az erre való felvérteződésben nagyon fontosak az ilyen és más hasonló tanulmányi versenyek, szellemi vetélkedők is.*

A nagy létszámú jelentkező közül kilencen értek el díjazásra jogosító eredményt, e körön belül pedig **Juhász Viktória**, **Komlós Jozefa** és **Kaszás Szonja** végzett az első három helyen.

Turai János a díjátadón köszönetet mondott a versenyre a legtöbb diákot delegáló Selye János egészségügyi szakiskola felkészítő pedagógusának, **Rodney Ágnes** tanárnőnek is.

Ribáry Zoltán

Turai János és Rétvári Bence az eredményhirdetésen

Titkos üzenetet találtak a remény hegedűjében

Több mint nyolcvan év után, véletlenül derült fény arra a második világháború alatt a náci koncentrációs táborban íródott rövid üzenetre, amit egy zsidó fogoly küldött a jövőnek az általa készített hegedű belsejébe eldugva.

„Próbadarab, mely nehéz körülmények között, szerszámok és alap-

anyagok nélkül készült” – ez olvasható azon a kopott cetlin, melyet a rajta lévő információk szerint a dachau koncentrációs táborban írt 1941-ben **Franciszek Kempa**.

A hegedű eredete évtizedekig ismeretlen volt, és csak akkor derült ki a története, amikor magyar műkereskedők javításra küldték a hang-

szert, amit évekig a régiségként vásárolt bútorok között tároltak.

Bár a hangszer kidolgozása egyértelműen egy képzett hangszerkészítő mester keze munkáját dicséri, a javítást végző szakembereket zavarba ejtette a hegedűhöz használt fa, illetve az alkalmazott szerszámok gyenge minősége. Az ellentmondást végül a hangszerbe rejtett üzenet oldotta fel, ami mármár bocsánatkérő magyarázat volt a hegedűkészítő mestertől, akit fogsága korlátai kényszerítettek arra,

hogy olyan hangszert készítsen, amely nem felelt meg még a saját elvárásainak sem.

Több bizonyítékot is feltártak már arról, hogy a második világháború alatt több hangszer is volt Közép- és Kelet-Európa koncentrációs táborában. A nácik ugyanis a zenei csoportok megalakulásának támogatásával akartak hamis benyomást kelteni a lágerekben zajló életéről.

Azonban úgy tartják, hogy a Dachauban fennmaradt hangszerek mindegyikét maguk a foglyok vitték

be. A Kempa-féle „remény hegedűje” az egyetlen ismert hangszer, amelyet a táborban készítettek. Arról viszont nincs információnk, miként jutott ki onnan és került végül Magyarországra.

A hangszer pedig azért lett a „remény hegedűje”, mert azt jelképezi, hogy ha valaki nehéz helyzetbe kerül, de nem a problémára, hanem valamilyen feladatra vagy kihívásra koncentrált, az segíthet sok mindenen túljutni.

Juhász Marianna / Dívány

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

Hogyan nem lett az apám kapitalista? (II.)

80 éve ért véget a háború

Két nap múlva a fiatal ukrán katonára egy hadnagya kíséretében újra bejött a Dresdnerbe. A kaput a tank már ripityára törte, így mindenki szabadon járhatott ki-be.

– Ha legutóbb te tolmácsoltál – kezdte apámra mutatva a tankos –, gyere most velünk. A várost lefoglaló Jurij Ragyimcev vezérőrnagy küldött érte.

Apánk ugyebár soha nem lehetett katoná, de most szalutált.

– Értettem, igenis, megyek – mondta készségesen, és ment.

Ragyimcev a theresienstadti, teljesen ép gőzfürdőben alakíttatta ki a parancsnoki főhadiszállását. Ennek az impozáns építésű fürdőnek volt néhány szobás szállodája, bálterme, tucatnyi ilyen-olyan helyisége. A városban a németek fontos katonai központot rendeztek be, amit az itteni rövid, de igen heves harcok is bizonyítottak.

A szovjet rendészeti szervek a hadifoglyok közül most kezdték kiszűrni az SS-eket, a különleges hadászati egységek rohamosztageit; rájuk aligha várt boldog békeidő.

A felszabadulásunk utáni napok a családjunkban is mozgalmasan teltek. Anyánk tifuszos lett, először őt is levitték a Dresdner közeletére, majd a transzportot az orosz betegszállítók kórházba szállították. Apám elkísérte őket a gyűjtőhelyre, ami azért volt

hasznos, mert két nap múlva magam is szédelegni kezdtem, s legalább láttam, mit csinálnak az orosz felcserek a betegekkel. Én például olyan nagy adag ellenszérumot kaptam, hogy meglepően gyorsan rendbejöttem. Gyógyulásom után el is mentem örömmel csavarogni, így véletlenül távolabbról végignézhettem az állomás mögötti téren egy csoport náci katoná kivégzését. Borzasztó volt. Utáltuk a kegyetlen öröket, a hatalmas kutyákkal járóőröket, a Blockführereket, de most látni őket zubbony nélkül, bokáig letolt nadrággal, megszégyenítetten a sortűz előtti pillanatokban, hát ez elég rémesen hatott rám. Még csak hét éves voltam.

Apám feladatot kapott Ragyimcev vezérőrnagytól, de nem tőle személyesen, hanem az ő nevében egy magas rangú tiszttól. Hogy zsidó vezetőkkel látogassák sorba a deportáltak egy-egy csoportját és építsék ki velük a szoros kapcsolattartás rendszerét. A szovjet hadsereg géháisaival szervezzék meg a zavartalan élelmiszer-ellátást. Aztán csináljanak kulturális előadásokat, toborozzanak önkéntes fellépőket, színészeket, zenészeket, de mindenekelőtt hirdessenek bált a városi parkban. Itt a muzsikát a szovjet katonai zenekar adja. Apámat még visszatartották. Két tiszt a hazautazás elvi megoldásáról kívánt beszélni vele.

– A szovjeteknek – mondták – nem céljuk a felszabadított foglyok visszatartása. Az embereknek minél előbb haza kell térniük. Magyarországnak már szabad ország, útban a teljes függetlenség, a demokrácia felé. Rövidesen közöljük, mikor indulnak szerelvények Budapestre. A jelentkezők listája legyen mielőbb készen, eszerint osztjuk be a csoportokat.

– És még valami – figyelmeztetett egy másik tiszt. – Két nap múlva a Nemzetközi Vöröskereszt vizsgálóbizottságot küld ki Theresienstadtba. A hitleristák elleni harc valamennyi győztes hatalma külön köldöttséggel vesz részt benne. Minden embernek, felnőttnek, gyereknek, szeretetsomagot adnak. Aki a csomagot átveszi, aláírásával igazolja az átvételt. Ebben lesz tejkonverz, szardínia, vaj, kétszersült, édesség, szárított gyümölcs. Maguk gondoskodjanak az akció tökéletes lebonyolításáról!

A tolmácsok köldöttségénél nem voltak boldogabb emberek a náciaktól megszabadított csehszlovák városban. Az, hogy e bejelentés összefoglalóját közölhetik a volt foglyokkal, örömmel töltött el mindenkit.

Apánk kiváltképp boldog volt. Anyánk hazajött a kórházból, ahol tótkomlói szlovák nyelvtudása révén sok élmény segítette a gyógyulásban. Apánk is elégedett izgalommal készült a háború utáni feladatokra.

És akkor újra üzent és hívatta Ragyimcev városparancsnok.

– A győztes Vörös Hadsereg feladatul kapta – közölte –, hogy néhány német tulajdonú objektumot azonnal vegyen el a náciaktól, és ossza őket el az érdemesek között. Mi a szovjet parancsnokságon néhány minket segítő zsidó fogolyra gondoltunk legelőször. Téged az első csoportba soroltunk. Az SS és a Gestapo lefoglalt néhány üzemet a náci megszállás pillanatában, most ezt intézzük először. Te például egy börgyárat kapsz, ahol katonai csizmák készültek a náci hadsereg számára.

Apám tiltakozott. Azt mondta: a malomhoz, a liszthez ő jól ért, bizonyos mezőgazdasági, pénzügyi kérdésekben is járatos, de a bőrről, a bőr- és csizmaüzemről nincs fogalma.

– Malom, cipő, nem érdekes – válaszolta a vezérőrnagy. – Én középiskolai tanár vagyok, most meg katoná. A siker leginkább akarát kérdése. Ez a börgyár már a tied. A náci egy zsidótól vették el. Most visszakérül egy magyar zsidóhoz. Légy vele boldog és eredményes!

Kapott a kezébe valami írást, egy másikat ő írt alá, és ezzel a procedúra befejeződött.

– Legalább menj el a gyárba – mondta Ragyimcev. – Nézd meg, hogyan működik! Állítólag félig kész bőrök is vannak ott, kikészített, szabásra váró áru. Ha más nem történik, legalább add el azt, ami már készen van.

Jóakarathoz nem fért kétség. Apám azonban mégsem lett börgyáros. Ugyan elment az üzembe, megnézte az elég nagy és korszerű műhelyeket, de aztán nem élt a felkínált lehetőséggel. Nem lett kapitalista.

1945 augusztusában hazajöttünk Magyarországra. Élve.

A nürnbergi vádlottak vétke nem az volt, hogy a háborút elvesztették, hanem az, hogy elkezdték

Röviddel a viláégés után kezdte meg Nürnbergben a Nemzetközi Katonai Törvényszék a náci Németország háborús bűnökkel vádolt 24 vezetőjének perét. A történelem során első alkalommal minősítették az agressziót „a legsúlyosabb háborús bűncselekménynek”, s első ízben vontak felelősségre háború kirobbantásában és háború okozta szenvedésekben vétkes állami, katonai és pártvezetőket.

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió 1943. október 30-án egyezett meg a háborús bűnösök felelősségre vonásában, majd – Franciaországgal kiegészülve – 1945. augusztus 8-án írták alá a Nemzetközi Katonai Törvényszék létrehozására vonatkozó megállapodást, amelyhez később még 19 állam csatlakozott.

A Törvényszék a harmadik birodalom azon vezetőinek és szervezeteinek felelősségre vonására jött létre, akiknek bűncselekményei nem kapcsolódtak egyetlen országhoz, illetve földrajzi helyhez.

A bírói testületet a négy hatalom által delegált tagok és azok helyettesei alkották. Az ügyészeket is a szövetségesek adták, az egyes jogrendszerek közötti ellentmondások miatti vitákat Robert Jackson amerikai főügyész simította el.

A vádlottak 27 fő- és 54 segédvédő közül választhattak. A vádirat négy vádpontból állt: 1. béke elleni bűncselekmények (támadó háború előkészítése, megindítása és folytatása nemzetközi egyezmények és megállapodások megsértésével); 2. emberiség elleni bűncselekmények (kivégzések, deportálások, népirtás); 3. háborús bűncselekmények; 4. „közös terv vagy összeesküvés” az előzőekben felsorolt bűncselekmények elkövetésére.

A törvényszék dönthetett arról is, hogy azon szervezetek vagy csoportok, amelyekhez valamely bűnösnek talált személy tartozott, maguk is bűnös szervezeteknek tekintendők-e. A bíróság állandó székhelye Berlinben volt, de a tárgyalások helyszínéül Nürnberget választották – a döntésnek szimbolikus jelentősége volt, mert Hitler uralma idején itt rendezték a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt pártnapjait, s itt születtek meg a zsidóság jogfosztását szentesítő törvények is.

A per 1945. november 20-án kezdődött az Igazságügyi Palota 600-as termében. Az 1946. október 1-jéig tartó, angol, francia, német és orosz nyelven zajló eljárás során 218 tárgyalási napon 407 ülést tartottak, 236 tanút hallgattak ki, a törvényszék mintegy negyedmillió írásbeli vallomást tanulmányozott át.

A tárgyalásokon 15 ezer oldalnyi jegyzőkönyv, nagy mennyiségű hang- és képfelvétel készült, a dokumentumokat 22 vaskos kötetben tették közzé. A foglyoknak háton, arccal az ajtó felé fordulva, kezüket a takaró felett tartva kellett aludniuk zárkaikban. Naponta egyszer mosakodhattak, és hetente egyszer zuhanyozhattak.

Háborús bűncselekmények elkövetésével 24 nemzetiszocialista vezetőt vádoltak meg (a felelősségre vonást elkerülte a harmadik birodalom vezére, Adolf Hitler, Joseph Goebbels propagandaminiszter és Heinrich Himmler, az SS vezetője, akik a háború végén öngyilkosságba menekültek).

A vádlottak padján azonban csak 21-en ültek, mert Martin Bormannról, Hitler helyetteséről akkor úgy hitték, hogy szökésben van (később kiderült, hogy 1945. május 2-án ő is öngyilkosságot követett el), Robert Ley, a Német Munkafront vezetője a per kezdete előtt öngyilkos lett, a Krupp konzern tulajdonosa, Gustav Krupp ellen pedig egészségi állapota miatt szüntették be az eljárást.

A vádlottak mindvégig a német bíróság kizárólagos illetékességét hangoztatták, eredménytelenül. A törvényszék elutasította a védelem állítását, mely szerint háborús bűnöket csak államok követhetnek el, kimondva: azokat emberek hajtják végre, akik felelősségre is vonhatók.

Elvetették azt az érvelést is, hogy a tetteket „ex post facto”, vagyis visszamenőleges hatállyal minősítették volna bűncselekménynek, mert ezeket korábban is jogellenesnek tekintették. A bírák a tettek mögött álló elveket is kutatták, és nem fogadták el a „parancsra tettem” védekezést.

Az ítéletet 1946. október 1-jén hirdették ki: 12 vádlottat (Hermann Göring, Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel, Alfred Jodl, Wilhelm Frick, Ernst Kaltenbrunner, Alfred Rosenberg, Hans Frank, Fritz Sauckel, Arthur Seyss-Inquart, Julius Streicher, Martin Bormann) kötél általi halálra ítélték, három (Rudolf Hess, Walther Funk és Erich Raeder) életfogytiglani, négy (Albert Speer, Baldur von Schirach, Konstantin von Neurath és Karl Dönitz) 10-20 év börtönbüntetést kapott.

Három vádlottat (Hans Fritzsche, Hjalmar Schacht és Franz von Papen) felmentették. A kivégzéseket október 16-án a nürnbergi fegyházban hajtották végre tíz vádlottnon (Bormann nem volt jelen a per során, Göring pedig a kivégzés előtt cellájában öngyilkos lett).

A törvényszék bűnös szervezetnek mondta ki a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt vezető testületét, a párt védelmi osztágát (Schutzstaffel – SS), biztonszági szolgálatát, valamint a politikai rendőrséget (Gestapo).

Ezek tagjait a londoni egyezmény aláírói úgy állíthatták bíróság elé, hogy a vádlottnak kellett ártatlanságát igazolnia. Ugyanakkor a háborús felelősség eltérő értelmezése miatt nem nyilvánították bűnösnek egészen véve a német kormányt, a hadsereg vezérkarát és főparancsnokságát.

A nürnbergi ítéleteket az ENSZ Közgyűlése 1946. december 11-én jóváhagyta, és a nemzetközi jog szintjére emelte a bíróság gyakorlatát.

1946 és 1949 között Németországban további 12 hasonló pert folytattak le a náci diktatúra mintegy 170 magas rangú képviselője, köztük embereken kísérleteket folytató orvosok, katonai parancsnokok, gyárosok és bankárok, a nemzetiszocialista gyakorlatot támogató bírák, jogászok, kormányzati tisztviselők ellen.

A japán háborús főbűnösök perét 1946. május 3. és 1948. november 12. között Tokióban tartották: 28 ember ellen emeltek vádat, közülük hetet ítélték halálra.

A nürnbergi pert számos bírálat érte, ennek kapcsán mondta az amerikai fővádló, Robert Jackson: a perbe fogottak vétke nem az volt, hogy a háborút elvesztették, hanem az, hogy elkezdték.

Múlt-kor

Két szederbogyó ára

El tudnak képzelni valakit, akit még sohasem láttak boldognak? Ugye nem? Pedig ilyen volt a Máramaros megyei Borsa városában Teusch Sruł. Szülei aggódtak érte, elvitték Pinchász Hágér vizsnyci rabbihoz. A rabbi azt tanácsolta: „Ha aggodalom van az ember elméjében, fojtsa el, jó szóval örömmé változtassa.” (Péld. 12/25) „Menj, egyed örömmel kenyeredet és igyad vidám szívvel borodat, hogy megkedvelje Isten a te tetteidet.” (Koh. 9/7) Erre a Tórában, Misnában és Gemarában jártas Teusch Sruł ezt válaszolta: „Mulatozásomban azt mondtam: Ez örület! A vidámság: mire jó az?” (uo. 2/2) „Mindenkinek egyazon helyre megy, porból lett, és porba tér vissza.” (Koh. 3/20)

Mit mondhatott erre a rabbi? Kérte, vegyen erőt magán, tartsa távol magát a levertség nyomasztó sötétségétől. Ámde mit érnek a böles szavak, ha nem jutnak el az ember tudatáig? Ahogy az Írás mondja: „A férfilelek elbíri a betegségét; de a levert lelket ki viseli el?” (Péld. 18/14) Szülei halála után Teusch Sruł egyedül maradt, keserű magányosságban élte napjait.

Egy idő után Pinchász rabbi magához hívatta, és hogyléte felől érdeklődött. Sruł csak annyit mondott: „Semmi különös. Minden a régi.” Erre a rabbi: „Barátom! Látom, semmi foganatja nem volt a tanácsomnak. Nagy kár! Sanyarúnak tartod sorsod, így sanyarúnak éled életed. Pedig az élet, amit Isten-től kapunk, valójában édes. A nap egyformán süt mindenkire, sugarai azonban különböző módon hatnak az emberekre. Van, aki napszúrást kap, és belehal. Van, aki észre sem veszi, hogy teste kivörösödik, bőre felhólyagosodik. Olyan is, aki betegesen kiül a napra, és a napfény – mint Ábrahám ősapát – meggyógyítja. Van, aki önmagától rájön az élet édes ízére. Van, aki csak azután fogja fel, milyen édes volt az élete, miután az rosszra fordult. Ki tudhatja? Talán Isten teremt majd helyzetet számodra, amikor rájössz, mitől és mennyire is lehet édes bármi az életben. Isten nem azért teremtette az embert, hogy keserűségben éljen.”

Ha nem mondtam volna, Sruł favágó volt. A többi favágóval járta a radnai havasok rengetegeit, a kivágott fákat lovakkal a Tiszáig szállította, leusztat-ták Máramarosszigetig, majd onnan tutajon Magyarországra.

Egyszer Jakobenin közelében bolyongott az égig érő fák között. Lepihent egy kidőlt fára, maga elé nézett, és hallgatta a fák susogását. Váratlanul rémsztó morgás ébresztette fel merengéséből. Egy medve volt! Félelmében egész testében reszketni kezdett. Érezte, ereiben meghűl a vér, de legyőzte gyengeségét, és kereste a menekülés útját. Amennyire tudta, összeszedte magát, és futni kezdett a szederbokrok szövevénye között.

Egyszer csak egy szakadék szélén találta magát. Mögötte az óriási medve hatalmas karmaival feléje nyúlt. Sruł ekkor a mélybe vetette magát, estében azonban ösztönösen az erős szederindák felé kapott, és beléjük kapaszkodott. A medve rövidesen eltűnt a hasadék pereméről, ő pedig a szederindákon mászni kezdett felfelé. Azt hitte, megszabadult. Ám akkor furcsa zajt hallott a feje fölött. Feltekintett, és látta, amint két erdei pocok rája az indákat, melyekbe kapaszkodott. Tudta, itt a vég, rövidesen a mélybe zuhan. Ekkor két félelert bogyót pillantott meg maga előtt az indákon. Ajkaival leszakította, szájába vette őket, és rájuk harapott.

Abban a pillanatban az indák elszakadtak fölötte, és ő zuhanni kezdett. Eszébe jutott, mit mondott neki Pinchász rabbi... rájött, a halál teremtett helyzetet, hogy rájöjjön, mi mindent hagyott ki életében, hogy folytonos kesergését „édesre” váltsa!

Annyi ideje maradt még, hogy kimondja: „Megfizettem a keserű szederbogyók árát!”

A per vádlottai a tárgyaláson. Első sor b-j: Hermann Göring, Rudolf Hess, Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel és Ernst Kaltenbrunner; hátsó sor b-j: Karl Dönitz, Erich Raeder, Baldur von Schirach és Fritz Sauckel.

Zsidó Napok Debrecenben

Horovitz Tamás elnök

Fotó: Miskolczi János / Debreceni Zsidó Hitközség

Május 6–11. között immár hagyományosan rendezték meg a debreceni zsidó napokat és a Kárpát-medencei zsidó szervezetek XXVI. találkozóját, melynek keretében zsidó dallamokkal, közösségi eseményekkel és izgalmas előadásokkal találkozhattak az érdeklődők. A programsorozat valódi közösségi ünnepet kínált – zsidó és nem zsidó érdeklődőknek egyaránt.

Hagyomány, örökség, hit címmel tartották meg Debrecen és Határon Túli Testvérhitközségei XXVI. Nemzetközi Konferenciáját az ortodox zsinagógában. Az ünnepélyes megnyitón beszédet mondott dr. Papp László polgármester, dr. Kossa György, a Gróf Tisza István Debreceni Egyetemért Alapítvány elnöke, dr. Fekete Károly református püspök, Szabó György, a Mazsók elnöke, dr. Németh István, a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye püspöki titkára, Asztalos Richárd evangélikus lelkész, Horovitz Tamás, a DZSH és prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke.

Dr. Grósz Andor elmondta, hogy nagy öröm és megtiszteltetés számára Debrecen városában, ebben a gazdag zsidó hagyományokkal bíró közösségben köszönteni a jelenlévőket, majd arról beszélt, hogy e találkozás

mélyebb értelmet is hordoz: kifejezi az összetartozást határokon, kor-szakokon és generációkon át.

Ősszeköt bennünket a múlt, amelyben felmenőink közösen formálták zsidó hagyományainkat a Kárpát-medencében. Ősszeköt bennünket a jelen, amelyben közös kihívásokkal nézünk szembe. És remélem, ősszeköt bennünket a jövő is, amelyet együtt kívánunk építeni utódaink számára.

Emlékeztett rá, hogy e hármasság kötelességet tartja egyben évezredek hitünk, amelyből erőt meríthetett a zsidóság, és amely megtartotta a közösséget.

A mai világban újra felerősödnek azok a hangok, amelyek kizárásra, gyűlöletre építenek. Az október 7-i terrortámadás után különösen érezzük az antiszemitizmus sötét hullámainak. Ezért is fontos, hogy most itt vagyunk – együtt, egymásért. Ahol a Talmud tanít bennünket: „Minden zsidó felelős a másikért.”

Megköszönte a rendezvény szervezőinek erőfeszítéseit, kiemelte többek között Horovitz Tamás elnök odaadott munkáját is.

A Zsidó Utcafesztivál egyszerre ünnep és tanúságtétel: megmutatja, hogy jelen vagyunk, hogy zsidó kultúránk élő és gazdag, hogy közösségeink nemcsak őrzik a múltat, hanem alkotnak is, formálják a jövőt. Kíváncsi, hogy ez a találkozó legyen a megerősödés, az összefogás és a remény alkalmi. Hogy a hagyomány, az örökség és a hit ne csak emlék, hanem élő valóság legyen – a múlt tiszteletében, a jelen felelősségében és a jövő építésében.

Horovitz Tamás, a DZSH elnöke a tradíció átadásának jelentőségét hangsúlyozta: A zsidó vallás egyik alappillére a hagyomány. Az őseinktől megkapott ismeretek és tudás mindig végigkíséri életünket, zsidóságunkat. Hagyományainkat ápoljuk, fontosnak tartjuk, minden korban van aktualitásuk.

Elmondta, hogy az ortodox zsinagóga ikonikus helyszín, egyike a legfontosabb épített örökségnek a városban, amelyet kötelességük ma is ápolni. Beszélt az együttműködésről

Stadtallendorffal: a két város diákjai közötti kapcsolat keretében egy olyan projekt kialakításán dolgoznak, ami példaértékű módon dolgozza fel a múlt traumáit.

Az a város, ahonnan elhurcolták a zsidó polgárokat és az a város, ahol kényszermunkát végeztek és ember-telen körülmények között laktak, napjainkban együttgondolkodva dolgozza fel a múlt eseményeit. Ennek eredményeként oktatási programot valósítunk meg, levonva a holokauszt pusztításának tanulságait – emelte ki Horovitz Tamás.

A hatnapos rendezvénysorozaton fellépett többek között Pásztor Anna, Karin Sarkisjan örmény énekes, Gerendás Péter, az Anima Sound System, az Agyagbanda Együttes, Tordai Zoltán és zenekara, valamint a Debreceni Dixiland Band, továbbá a látogatók találkozhattak Röhrig Géza Kossuth-díjas színésszel is, a házigazda Novák Péter színész, zeneszerző volt. Laczkó Zsuzsa író könyvbemutatója, Király György festőművész kiállítása és Edelenyi Vivien színésznő Szabó Magda-estje is színesítette a programkínálatot.

A Stadtallendorfba elhurcolt zsidó nők sorsa című kiállítás az 1944. augusztus 13-án Auschwitz-Birkenauból Stadtallendorfba átszállított, túlnyomórészt 18 év alatti nőkről szól. A tárlat, melynek létrejöttét a H80 Emlékév Program keretében a Mazsihisz, a Mazsók és Magyarország Kormánya támogatta, különleges helyszínen látható: a debreceni zsidó negyed egykori ortodox mikvéjében. A szakmai anyag összeállításában a Debreceni Egyetem és a stadtallendorfi DIZ közösen vettek részt, több neves kutató – köztük prof. dr. Bartha Elek, dr. Nagy Éva, dr. Forisek Péter és Heller Zsolt – közreműködésével.

A sokszínű programok mind azt az üzenetet hordozták, hogy a zsidó kultúra nem egy múltba zárt világ, hanem élő, pulzáló jelen, aminek őrzése és megtartása a mi felelősségünk.

Zucker-Kertész Lilla

Programajánlat

Június

Generációk Klubja

(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órai kezdéssel.

Június 16.: A Népszava főszerkesztője, Németh Péter tart előadást.

Június 23.: Lamm Dávid Bécsben élő dzsesszgitárművész látogat a klubba.

Június 30.: A retró bárzene legjobbjika, Fűzy Gábor lesz a vendégünk.

Mártír-istentiszteletek

Június 8., vasárnap

Révkomárom 10.30 temető
Kiskunhalas 11.30 zsinagóga

Június 15., vasárnap

Miskolc 10.00 temető
Székesfehérvár 11.00 temető
Kápolnásnyék 15.00 temető
Hódmezővásárhely 10.00 temető
Balassagyarmat 11.00 temető
Nagykátán 10.30 temető
Tata 10.00 temető
Tatabánya 13.00 emlékpark
Esztergom 11.00 temető
Gyöngyös 11.00 temető
Eger 14.00 temető
Pásztó 11.00 temető
Karcag 11.00 temető

Szentes 12.00 zsinagóga
Nyíregyháza 11.00 temető
10.00 Bernstein tér
11.30 temető

Június 22., vasárnap

Kiskőrös 10.30 zsinagóga
Sárbogárd 15.00 temető
Salgótarján 11.00 temető (Füleki út 55.)
Győr 11.00 temető
Zalaegerszeg 11.00 volt zsinagóga

Június 29., vasárnap

Mohács 11.00 emlékmű
Abony
Kaposvár 10.00 temető
Veszprém 10.00 városi emlékmű
Gyula 12.00 temető
Békéscsaba 15.00 zsinagóga, emlékfal
Dombóvár 14.00 temető
Sopron 11.00 temető
Szeged 9.00 hajdani téglagyári gettó bejárata (Cserzy M. u. 30/b)
10.30 zsinagóga

Július 6., vasárnap

Pécs 10.00 zsinagóga
Jászberény 11.00 temető
Cegléd 9.00 kis zsinagóga
Nagykőrös 11.00 zsinagóga
Szolnok 14.00 kis zsinagóga
Szombathely 11.00
Szekszárd 11.00 Művészetek Háza
Dél-pesti körzet, Soroksár 10.00 temető
Debrecen 10.00 temető (Monostorpályi út 44.)
Pápa 15.30 zsinagóga

Július 20., vasárnap

Újpest, Rákospalota 18.00 újpesti zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérvék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóban, Vezér u. 156.
VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrórgázítás minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Budapesten idős személy gondozását, háztartás vezetését napi négy órában vállalom. Tel.: 06-20-585-4952.

Megbízható, empatikus magánszemélyként hosszú távon vállalom szeretetteljes segítséget és odafigyelést egyedülálló időseknek vagy házaspároknak Budapesten és környékén. Tisztességes megállapodással, közjegyzői háttérrel, jogtisztaság esetén. Telefonszám: 06-20-335-8588.

NAPTÁR

Június 6., péntek	Szíván 10. Gyertyagyújtás: 8.19
Június 7., szombat	Szíván 11. Szombat kimenetele: 9.39
Június 13., péntek	Szíván 17. Gyertyagyújtás: 8.23
Június 14., szombat	Szíván 18. Szombat kimenetele: 9.44

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Tel./fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Zrt.

ISSN 0133-1353

Barbie: egy baba, egy amerikai álom, egy zsidó nő víziója

Ha azt halljuk: Barbie, akkor rögtön beugrik az ismert babafigura és a hozzá elengedhetetlenül kapcsolódó tökéletes frizura, végtelen ruhatár és egy rózsaszín autó. De ha azt halljuk: **Ruth Handler**, akkor vajon tudjuk-e, kit rejt a név? Pedig Barbie nem létezne Ruth nélkül, aki lengyel zsidó bevándorlók családjába született, és pontosan tudta, hogy egy játék lehet több, mint egyszerű tárgy – lehet tükör, lehet álom, lehet társadalmi nyilatkozat. És lehet forradalom is, műanyagból.

Ruth Handler 1959-ben mutatta be a Barbie babát a világnak. Akkor még nem sejtette, hogy ezzel nemcsak a játékipart, de a nők jövőképét is megváltoztatja. Férjével, Elliottal együtt alapították meg a Mattelt, és amikor Ruth látta, hogy a lánya, Barbara – igen, róla kapta a nevét a baba! – inkább felnőtt papírnókkal játszik, mint aranyos pufók békikkel, megértette: a lányoknak nemcsak az anyaságot kell felvállalható szerepként megmutatni, hanem más lehetőségeket is. Barbie az első pillanattól nem pusztán egy szép baba volt. Szepepe volt, pozíciója. Ruth, akit erős asszonyok neveltek fel, azt akarta, hogy Barbie ne csak feleség legyen, hanem építsen karriert is – így vált belőle úrhajós két évtizeddel azelőtt, hogy az első női fellőtték az úrbe. 1992-ben Barbie elnök lett, de volt ő légiutas-kísérő, orvos és baletrina is.

A zsidó gondolkodásból fakadó tanulság: a világ nem adott, hanem formálható. Barbie – akárhány centis dereka volt – azt üzent: lehetőség van választani. Akkor is, ha a világ másként akar látni.

De persze ahogy minden ikon, Barbie is kapott hideget-meleget. Túlságosan tökéletes? Elérhetetlen? Fehér és szőke? Igen, jogos felvetések, főleg a mai világban, ahol kényszerűen kell a diverzitásra minden területen. De Ruth Handler, aki nőként és zsidóként is kívülálló volt az amerikai főszórban, felismerte, hogy sosem csak a felszín számít. Gondolkodásmódját átemelte a Mattel változásra nyitott szemléletébe, ezáltal Barbie az évtizedek során megtanult mást is mutatni, másképp is sikeres lenni: lehet fekete, ázsiai, Down-szindrómás vagy kerekesszékes. A forma maradt, a tartalom sokszínűbbé vált. Mint a diaszpórában: egyszerre megőrzés és alkalmazkodás.

És Ruth? Túlélte a szegénységet, a rákot és a tomboló szexizmust is, később pedig olyan protéziseket tervezett mellrákos nőknek, amelyene-

A szőke haj alatt egy zsidó anyuka forradalma lapul. Ruth Handler egy Barbie-t tart, amelyet a baba 40. születésnapjára készítettek New Yorkban 1999. február 7-én

Fotó: Jeff Christensen / Getty Images

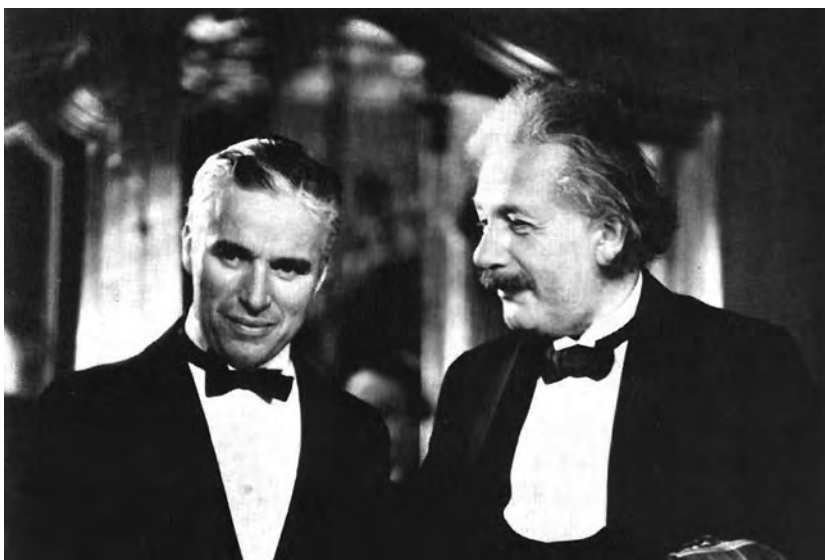
ket a piac nem kínált – újra és újra megértve, hogy egy nő teste nem dísz tárgy, hanem megélt sors.

Barbie története tehát több, mint játék egy babával. Egy zsidó nő öröksége, aki hitte, hogy a lányok

képesek lehetnek másra, mint amire a világ szánja őket. És mi mást jelentene a tikkun olám, ha nem azt, hogy még a játék világában is lehet javítani, alakítani, újraálmódni?

Zucker-Kertész Lilla

Einstein és Chaplin nagyon jól megértették egymást

Albert Einstein és Charlie Chaplin barátsága a kölcsönös csodálattal és viccelődéssel kezdődött. Einstein azt mondta egyszer Chaplinnek: – Amit a legjobban csodálok a művészetében, az az egyetemesége. Egy szót sem szól, a világ mégis megérti őnt. – Ez igaz – válaszolt Chaplin –, azonban az ön hírneve még ennél is nagyobb. A világ csodálja őnt, holott senki sem érti. (Forrás: cultura.hu, fotó: Wikimédia)

Olvasói levél

„Névadás”

Tegnap egy rövid angol nyelvű híradás került hozzám, melyben történelmi pillanatként említik a Beit Yosef – Kazinczy Great Synagogue újrainvitását közel két év zárva tartás után. Nem emlékszem, hogy történelmi pillanatként említették volna az általam egyáltalán nem tisztelt „urak”, hogy miután család módon elrabolták az egész ortodox hitközséget, egyszerűen lezárták az egész épületet, megakadályozva, hogy reggel-este davenolni tudjanak, az utcára kényszerítve az egész közösséget! Nem volt felemelő történelmi pillanat, amikor bezárták a Hanna éttermet, amikor bezárták az óvodát, amikor elzárták a fűtést a legnagyobb hidegben, amikor kikapcsoltatták a világítást az Alma utcai Bész Hámidrásban, amikor rendőrt hívtak a tudós főrabbihoz, hogy kitiltassák a sülből! Még sorolhatnám tovább az önök által elkövetett felemelő történelmi pillanatok! Azt hittem, hogy már elérték az aljasságban a csúcspontot, de sajnos tévedtem! Hogyan jönnek ahhoz, hogy a nagy múltú, 112 éves épült Kazinczy utcai ortodox főtemplomot Beit Yosef – Kazinczyra nevezék? Ki adott felhatalmazást erre? Hogyan képzelik ezt? Lábbal tiporják a 150 éves hagyományokat! Meddig garázdálkodnak még? Mikor fejezik be „áldásos tevékenységüket”? Eddig és ne tovább! Legyen vége már!

Klein Gábor

Kiakasztva

Aki közelebből ismer, tudja, hogy engem nehéz meghatni.

Am most mégis ez történt.

A napokban látogató jött az önkormányzat egyik vezetője személyében. A hivatalos megbeszélést sztorizgatás követte. Az egyik vendéglátó miközben ismertette a fővárosi zsidóság hajdani anyagi rétegződését (gazdag körzet, szegény körzet, közepes körzet stb.), egy fél mondat erejéig megemlítette, hogy az egyik legszegényebb kerületben töltötte gyerekkorát (körfolyósó, véce a gang végén), és beteg édesanyja mindig azt mondogatta: „Majd. Majd a Pozsonyi út! Majd odaköltöznünk!” Felillantva az akkori zsidó szegények álmát. A csúcsot!

Ez akasztott ki. Megkönnyeztem.

Kardos Péter

Kardos G. György íróra emlékeztek az Írók Boltjában

Olyan sokan voltak kíváncsiak a *Kardos G. György 100 éve* című rendezvényre az Írók Boltjában, hogy a karzaton nem jutott hely **Szakonyi Károlynak, Várady Szabolcsnak és Kukorely Endrének**... De Kardoshoz hasonlóan nézzük a dolog pozitív oldalát: örülünk neki, hogy ma is ennyien szeretik, ennyien szeretik a 28 éve elhunyt író. S még egy jó hír: lehet, hogy az OR-ZSE-n szeptembertől kurzus indul Kardos G. Györgyről!

A rendezvényen – amelynek házigazdája **Hegedűs Claudia** volt – az 1925. május 10-én született íróhoz és a regényeihez fűződő kapcsolatáról **Bartók Ágnes, Forgách András, Nógrádi Gábor, Spiró György és Szántó T. Gábor** mesélt.

Mint a névsorból látható, a meghívottak között volt Bartók Ágnes, az OR-ZSE tanársegéde, akitől Hegedűs Claudia meg is kérdezte: lehetett-e, lehet-e az egyetemen Kardos G. Györgyről tanulni, volt-e, van-e olyan kurzus, amely róla szól.

Kihallani véltem a Művelődés- és Kultúrtörténeti Tanszéken oktató Bartók Ágnes hangjából az örömet, amikor azt válaszolta, hogy a tervek szerint most szeptembertől az író tananyag lesz az egyetemen egy fél éves kurzus keretében. Nagyon drukkolunk!

Az Írók Boltjában lezajlott beszélgetésnek egy hibája volt, de az sajnos óriási: csak egy bő órát tartott. Pedig még órákig elhallgattuk volna, ahogyan a meghívottak nemcsak sztoriztak az *Avraham Bogatir hét napja* című, zseniális regény szerzőjéről, hanem írói rangjához illően méltatták is. Holott valószínűleg maga Kardos G. lett volna az, aki élénken tiltakozik az „írói rang” kifejezés ellen. Író volt, született író, s ebbéli minőségében nem túlzottan foglalkozott az irodalmi étellel, a kánonok alakulásával és alakításával.

Szokás szerint sziporkázó volt Spiró György, akitől ez a bon mot hangzott el: érdemes megnézni, hogy egy adott korban kikről nem születnek monográfiák – azok az igazán nagy írók. A „kínosak”. S vitába szállt azzal is, hogy Kardos G. három legismertebb műve (*Avraham Bogatir hét napja, Hová tűntek a katonák?, A történet vége*) trilógia volna, szerinte azok nem felelnek meg egy irodalmi trilógia kritériumainak – ettől függetlenül Spiró szerint nagyon nagy regények. Védelmébe vette *A történet vége* című kötetet is, amelyet teljesen indokolatlanul „illetet lesajnálni” a megjelenésekor, de hát minden kis ország irodalma ilyen „lesajnálás”, Spiró György viszont ezt mondta róla: lényegében a kétezer éves európai civilizáció végéről szól, de ezt nem vette észre az irodalom.

Nógrádi Gábor arról mesélt, hogy tanúja volt, amikor Kardos G. György évtizedek múltán visszatért Izraelbe, és találkozott egykori katonatársaival, barátaival. Ekkor eltűnt az íróra oly jellemző harsány nevetés, s a helyét valamiféle fura, védekező mosoly vette át... Védekezés mindaz ellen, ami ott és akkor rázúdult a múltból.

Szántó T. Gábor a Szombat folyóirat főszerkesztőjeként bejelentette, hogy a lap májusi száma tisztelgés a 100 éve született író előtt, de érdemes várni a szeptemberi száma is, amely két különlegességet is tartogat. Egyrészt Spiró György foglalja össze benne emlékeit és gondolatait Kardos G.-ről, másrészt Novák Attila történészről olvashatunk majd egy cikket az íróval kapcsolatos titkosszolgálati megfigyelésekből.

Hangversenyt ad a Goldmark Kórus

Ez év februárjában jubileumi koncerttel ünnepeltük az OR-ZSE Goldmark Kórusát. Az 55. éves évfordulón a Rumbach-zsinagóga megtelt, és a visszajelzések arra készítették bennünket, hogy újabb műsorral álljunk hallgatóságunk elé.

Áttekintve terjedelmes kottatárunkat, ez alkalommal ünnepeink imáinak zenei megfogalmazását vettük elő, és ezek közül válogattunk. Valójában az okozta a legtöbb problémát, hogy melyik mű legyen az, amit kihagyunk. Ilyen módon alakult ki az a műsor, melyet a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában szeretnénk előadni.

A dallamok zeneszerzői Nyugat-Európa 19 és 20. századának jeles kántorai és komponistái: Salamon Sulzer Bécsből, Samuel Almann Londonból és Louis Lewandowski Berlinből. Énekelünk kórusműveket izraeli és magyarországi zsidó komponistáktól és kántoroktól is. A művek számának bősége miatt válogatásunkat a Tórában megjelölt ünnepekre korlátoztuk. Énekeinkben a szombaton kívül peszáz, sávuot, szukot, ros hásaná és jom kipur ünnepi imái és hászid népzenei elemei szerepelnek.

Sok mű maradt kottatárunkban, melyeket a témakörbe sorolhatunk, így tervezük a hangversenyeket sorozatba rendezni. Ha lesz érdeklődés zeneszerető közösségeinkben, úgy szívesen folytatjuk ezeket az előadásokat.

Koncertünkön szeretettel várjuk a zsidó szakraális zenét kedvelőket, akiket reményeink szerint olyan kórusművekkel is meg tudunk most ismertetni, melyeket még soha nem hallottak. A közönség emellett a hászid vidám népzenei világból is kaphat egy kis ízelítőt.

Időpont: 2025. június 15. (vasárnap) este 6 óra

Helyszín: Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

